

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО – НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ

ГАРКУША ЮЛІЯ ВАСИЛІВНА

**«ОБЛІК І АНАЛІЗ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ КОМУНАЛЬНОГО
ПІДПРИЄМСТВА»
(на матеріалах КП «Єдність»)**

**Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»**

**АВТОРЕФЕРАТ
випускної кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього кваліфікаційного рівня «магістр»**

Чернігів – 2020

Випускною кваліфікаційною роботою є рукопис

Робота виконана на кафедрі бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту, Чернігівського національного технологічного університету Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: к.е.н., доцент **Гнедіна Катерина Володимирівна**,
Чернігівський національний технологічний університет

Рецензент: головний бухгалтер КП «Єдність» **Примаченко Надія Дем'янівна**

Захист відбудеться «18» травня 2018 р о 09.00 год. на засіданні екзаменаційної комісії у Чернігівському національному технологічному університеті

**Завідувач кафедри
бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту ЧНТУ**

к.ф.-м., доц. Юрченко М.Є.

ВСТУП

Актуальність теми. У сучасних умовах господарювання важливим є забезпечення беззбиткового функціонування комунальних підприємств та покращення результатів їх діяльності. Для цього необхідно раціонально використовувати ресурси, контролюючи витрати на рівні суб'єктів господарювання з метою недопущення необґрунтованих витрат. У той же час фінансовий результат діяльності комунальних підприємств залежить від розміру отриманого доходу, тому необхідним є забезпечення ефективного управління доходами та сприяння їх зростанню. Інформаційною базою для прийняття управлінських рішень у сфері управління доходами та витратами комунальних підприємств виступають дані бухгалтерського обліку, що зумовлює значущість раціональної організації їх обліку. Саме тому актуальним є дослідження особливостей організації бухгалтерського обліку і аналізу доходів та витрат комунальних підприємств.

Питання обліку та аналізу доходів і витрат комунального підприємства розкрито у працях широкого кола вітчизняних науковців, серед них: Білоусько В.С., Бруханський Р.Ф., Карпушенко М.Ю., Коваль О.С., Лишиленко О. В, Ловінська Л.Г, Лень В.С, Мельничук О.П., Орлова В.К., Партин Г.О., Садовська І.Б., Скрипник М.І. та інші.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є дослідження теоретико-методичних та практичних аспектів обліку і аналізу доходів та витрат комунальних підприємств та визначення напрямів їх удосконалення.

Об'єктом дослідження є процес організації обліку і аналізу доходів та витрат КП «Єдність».

Предмет дослідження - теоретико-методичні основи обліку і контролю доходів та витрат комунальних підприємств та система бухгалтерського обліку КП «Єдність»

Для досягнення поставленої мети у роботі було вирішено такі завдання:

1. Дослідити сутність поняття «доходи» та «витрати», критерії їх визнання та підходи до класифікації;
2. Розглянути особливості організації обліку та контролю доходів і витрат комунального підприємства;
3. Здійснити огляд нормативно – правового забезпечення регулювання діяльності підприємства та обліку доходів і витрат;
4. Провести аналіз стану галузі водопостачання в Україні та визначити проблеми і перспективи її розвитку;
5. Навести фінансово – економічну характеристику КП «Єдність»;
6. Дослідити порядок організації бухгалтерського обліку на підприємстві;
7. Визначити особливості обліку і контролю доходів та витрат на підприємстві;
8. Проаналізувати динаміку та структуру доходів та витрат підприємства;
9. Розробити комплекс заходів з удосконалення системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю на підприємстві;

10.Визначити напрями підвищення ефективності діяльності комунального підприємства «Єдність».

Методи дослідження. Розв'язання поставлених у роботі завдань досягнуті за допомогою застосування загальнонаукових методів аналізу та синтезу (для розкриття теоретичних аспектів обліку та контролю доходів та витрат), порівняння (при зіставленні фактичних даних за відповідні періоди), історичного, монографічного (при вивченні генезису категорії «доходи та витрати»), спостереження (для визначення стану обліку та контролю доходів та витрат на досліджуваному підприємстві), класифікації (при дослідженні питання класифікації доходів та витрат), економічного аналізу (при дослідженні особливостей зміни доходів та витрат та їх структури, динаміки зміни фінансових результатів діяльності підприємства), табличний (для відображення аналітичної та статистичної інформації), узагальнення (при формуванні висновків на основі дослідження).

Інформаційною базою випускної кваліфікаційної роботи є нормативно-правові документи, дані та звітність Державної служби статистики України та досліджуваного підприємства, наукові публікації, монографічні дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених, ресурси мережі Інтернет, власні розробки.

Практична значущість випускної кваліфікаційної роботи полягає у запропонованих у роботі заходах із вдосконалення системи бухгалтерського обліку і контролю доходів та витрат, а також зростання рівня доходів підприємства, зменшення його витрат та підвищення рівня ефективності діяльності комунального підприємства. Зокрема, розроблено посадові інструкції головного бухгалтера та контролера (касира), графік документообороту для КП «Єдність», внутрішні форми звітності для обліку і контролю витрат (картку обліку роботи трактора/ екскаватора, картку обліку роботи автомобіля, звіт про комплектування матеріалів та дефектування), визначено напрями вдосконалення облікової політики підприємства.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження були представлені під час участі у Міжнародній науково – практичній конференції «Юність науки – 2020: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства» (м. Чернігів, 23 - 24 квітня 2020 року).

Структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. основний зміст роботи викладено на 88 сторінках друкованого тексту. Робота містить 29 таблиць, 15 малюнків та 15 додатків. Список використаних джерел налічує 90 найменувань, представлених на 8 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У вступі наведена актуальність обраної теми, мета, об'єкт, предмет та завдання роботи, методи дослідження, використана інформаційна база, структура роботи.

У першому розділі роботи «**Теоретичні основи обліку доходів та витрат комунального підприємства**» досліджено економічну сутність доходів і витрат комунального підприємства та підходи до їх класифікації, особливості організації обліку та контролю доходів та витрат комунального

підприємства, нормативно-правове регулювання діяльності та обліку доходів і витрат комунальних підприємств в Україні.

Огляд та узагальнення наукових підходів до визначення категорії «доходи» і «витрати» дозволяють стверджувати, що доходи - збільшення економічних вигід у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу, а витрати - використані ресурси або гроші, які потрібно заплатити на товари чи послуги.

Діяльність комунальних підприємств спрямована не на отримання прибутку, а на надання широкого кола послуг населенню, що визначає соціальний характер їх діяльності та позначається на рівні доходів, витрат та фінансових результатів. Механізм утворення доходів і здійснення видатків комунальним підприємством є таким самим, що й для підприємств - платників податків, і регулюються Податковим кодексом України.

Доходи та витрати комунального підприємства включають відповідно доходи та витрати від операційної діяльності (від надання послуг, виконання робіт), а також інші доходи (у тому числі дотації субсидії, інвестицій з бюджету) та інші витрати. Одним із важливих завдань організації бухгалтерського обліку на комунальних підприємствах є забезпечення повного, точного та своєчасного відображення господарських операцій з формування доходів і витрат в обліку та представлення інформації про доходи та витрати у фінансовій звітності. Дані бухгалтерського обліку виступають інформаційною базою для аналізу структури та динаміки доходів і витрат, визначення факторів, які впливають на їх рівень, планування, контролю і відіграють важливу роль в управлінні доходами та витратами на комунальних підприємствах.

Методологічні основи відображення в бухгалтерському обліку інформації про доходи і витрати підприємства регламентовано П(С)БО 15 «Дохід» та П(С)БО 16 «Витрати» відповідно.

У другому розділі роботи **«Організація обліку і аналіз доходів та витрат комунального підприємства «Єдність»** досліджено тенденції та проблеми розвитку підприємств галузі водопостачання в Україні, проаналізовано фінансово-економічні показники діяльності підприємства КП «Єдність», наведено характеристику системи бухгалтерського обліку та контролю підприємства, досліджено особливості організації обліку доходів та витрат на підприємстві та проведено їх економічний аналіз.

Головними завданнями комунальних підприємств з водопостачання є розширення та поліпшення послуг, що надаються населенню, підвищення їх якості, застосування більш ефективних технологій та обладнання. Розвиток низки вітчизняних комунальних підприємств характеризується незадовільним фінансовим станом, зростанням дебіторської заборгованості за надані послуги, високим рівнем зношеності основних засобів, проблемою якості послуг, що надаються. Водопровідно-каналізаційне господарство України потребує реформування з урахуванням досвіду країн Європи, у яких відбувається процес об'єднання водопостачальних підприємств, що дозволяє споживати ресурси більш раціонально та сприяє зменшенню собівартості комунальних послуг.

Відповідно до результатів аналізу динаміки основних фінансово-економічних показників діяльності КП «Єдність» діяльність комунального підприємства є нерентабельною, основною його метою є не отримання

прибутку, а надання послуг мешканцям селища. Якщо порівняти доходи за досліджуваний період, а саме 2017 – 2019 роки, то має місце їх зростання, але такими ж темпами зростають і витрати. Спостерігається висока фінансова незалежність від позикового капіталу, «важка» структура активів, потенційна неможливість перетворення активів у ліквідні кошти. Необхідним є впровадження заходів щодо прискорення оборотності активів підприємства, а також контроль співвідношення кредиторсько – дебіторської заборгованості.

На комунальному підприємстві працює 7 осіб: слюсари (2 особи), обхідник, контролер–касир і бухгалтер, які підпорядковуються керівнику підприємства. Застосовується журнально – ордерна форма бухгалтерського обліку з елементами комп'ютеризації. Вдосконалення потребує облікова політика підприємства. Розрахунок нормативної кількості працівників бухгалтерії показав, що підприємство потребує додаткового обліковця.

Аналіз доходів і витрат підприємства, де останні значно перевищують, показав, що необхідне збільшення обсягів наданих послуг, дослідження потреб споживачів, скорочення необґрунтованих витрат, приведення у відповідність тарифу водопостачання, обґрунтування методів облікової політики. Грошові кошти, які надходять від надання послуг на досліджуваному комунальному підприємстві спрямовуються на покриття витрат, пов'язаних з організацією та наданням останніх.

У третьому розділі **«Напрями удосконалення системи бухгалтерського обліку та підвищення ефективності діяльності КП «Єдність»** визначено основні напрями удосконалення системи бухгалтерського обліку на підприємстві, запропоновано заходи щодо вдосконалення бухгалтерського обліку та контролю доходів та витрат підприємства, а також напрями підвищення ефективності діяльності комунального підприємства.

Основними напрямками вдосконалення системи обліку та контролю доходів і витрат на КП «Єдність», визначеними у роботі, є: доповнення положень облікової політики, деталізація синтетичних рахунків 23 «Виробництво», 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», 90 «Собівартість реалізації», прийняття до штату комунального підприємства бухгалтера – обліковця, розробка форм внутрішнього контролю за використанням палива для трактора, екскаватора та автомобіля та використання запасних частин та матеріалів, розробка графіку документообороту, розробка посадових інструкцій бухгалтера та касира, впровадження системи стратегічного управлінського обліку. У зв'язку з тим, що на підприємстві використовується журнально - ордерна форма обліку з елементами комп'ютерної обробки в Excel, було б доцільним перехід до автоматизованої обробки інформації з використанням спеціалізованого програмного забезпечення, яке б полегшило та прискорило роботу бухгалтерської служби.

До напрямів підвищення ефективності діяльності підприємства належать: приведення тарифу у відповідність, посилення інформаційної безпеки підприємства, модернізація системи транспортування води, вдосконалення політики управління кадрами та їх якісним складом, впровадження системи заходів для підтримки платоспроможності, впровадження екологічних технологій, зменшення обсягів дебіторської заборгованості.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження особливостей обліку і аналізу доходів та витрат комунального підприємства дозволяють зробити такі висновки:

1. Встановлено, що дохід – збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу, а витрати - зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу. Доходи комунальних підприємств поділяються на: доходи від операційної діяльності (дохід від наданих послуг, виконаних робіт) та інші доходи (доходи від оренди, суми дотацій, суми штрафів, пені, майна, субсидій, капітальних інвестицій з бюджету, дохід від реалізації необоротних матеріальних активів, тощо). Основну частину витрат комунальних підприємств складають операційні витрати, які включають такі елементи: матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи амортизація, інші операційні витрати.

2. Виявлено, що від ефективності функціонування системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю залежить достовірність облікової інформації, яка використовується при прийнятті рішень щодо управління доходами та витратами на комунальних підприємствах. На комунальному підприємстві доцільно розробити робочий план рахунків та деталізувати рахунки обліку доходів та витрат з метою ведення аналітичного обліку та отримання повної інформації щодо доходів і витрат за їх видами. Порядок відображення в обліку доходів та витрат і розкриття інформації про них у фінансовій звітності слід розкрити у обліковій політиці, сформованій на комунальному підприємстві.

3. Визначено, що основними нормативно – правовими документами, які регламентують облік доходів і витрат діяльності підприємства є: Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність України» № 996 від 16.07.1999 р. (зі змінами і доповненнями); Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене Наказом Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р.; Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», затверджене Наказом Міністерства фінансів України № 290 від 29.11.99; Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затверджене Наказом Міністерства фінансів України № 318 від 31.12.1999 р.; План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений Наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999 р. (зі змінами і доповненнями); Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена Наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999 р.; Податковий Кодекс України № 2755 від 02.12.2010 р. (зі змінами і доповненнями).

4. Встановлено, що головним завданням комунальних водопостачальних підприємств України є розширення та поліпшення послуг, підвищення їх якості (щодо питної води та очищення стічних вод), застосування більш ефективних технологій та обладнання. Розвиток низки

вітчизняних комунальних підприємств характеризується незадовільним фінансовим станом, зростанням дебіторської заборгованості за надані послуги, високим рівнем зношеності основних засобів, проблемою якості послуг, що надаються.

5. Проведено аналіз діяльності КП «Єдність» за основними фінансово-економічними показниками, результати якого свідчать про те, що підприємство залишається фінансово нестійким. Дані свідчать про те, що має місце постійне зростання собівартості виконаних робіт (наданих послуг). Довготривалим є термін оборотності оборотних активів, що викликано специфікою діяльності Діяльність підприємства є нерентабельною, але соціально важливою.

6. Виявлено, що підприємство використовує журнально – ордерну форму обліку з елементами комп'ютерної обробки за допомогою програми Microsoft Office Excel. На підприємстві розроблена та затверджена облікова політика. Використовується план рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій для суб'єктів малого підприємництва та скорочена форма звітності. При цьому підприємство знаходиться на загальній системі оподаткування.

7. Встановлено, що для накопичення доходів і витрат на КП «Єдність» передбачені окремі класи рахунків, визначені наказом «Про облікову політику». Накопичення інформації про доходи здійснюється за синтетичним рахунком 70 «Доходи від реалізації». Витрати відображають на рахунках 90 «Собівартість реалізації», 91 «Загальновиробничі витрати та 92 «Адміністративні витрати. На підприємстві не використовується рахунки 8-го класу «Витрати за елементами». Відображення господарських операцій у вигляді бухгалтерських проведення здійснюється на основі прибуткових касових ордерів, реєстрів по оплаті водопостачання, видаткових касових ордерів, відомостей про виплату грошей, виписок з банку, платіжних доручень та інших.

8. З'ясовано, що 78% витрат займають змінні витрати, дослідження їх за елементами свідчить про те, що найбільшу питому вагу займають витрати на оплату праці, які порівняно з попереднім роком зросли на 13%. Також слід відмітити, що матеріальні витрати стали займати третину витрат. Швидкими темпами зростають інші операційні витрати, які включають рентну плату та послуги інших установ. Перевищення темпів зростання витрат над темпами зростання доходів негативно позначається на фінансових результатах діяльності підприємства.

9. Запропоновано такі напрями вдосконалення системи обліку та контролю доходів і витрат на підприємстві: доповнення положень облікової політики, деталізація синтетичних рахунків, розробка форм внутрішнього контролю за використанням палива, графіку документообороту, посадових інструкцій бухгалтера та касира, автоматизація ведення обліку на підприємств та ін.

10. Визначено шляхи підвищення ефективності діяльності підприємства: приведення тарифу у відповідність, посилення інформаційної безпеки підприємства, модернізація системи транспортування води, вдосконалення політики управління кадрами та їх якісним складом, впровадження системи заходів для підтримки платоспроможності, впровадження екологічних технологій, зменшення обсягів дебіторської заборгованості та ін.

АНОТАЦІЯ

Гаркуша Ю.В. «Облік і аналіз доходів та витрат комунального підприємства» (на матеріалах КП «Єдність»). – Рукопис

Випускна кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеню «магістр» за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» ОПП «Облік і оподаткування». – Чернігівський національний технологічний університет . – Чернігів, 2020.

Випускна кваліфікаційна робота присвячена обґрунтуванню теоретико – методичних засад і розробці науково – методичних рекомендацій , спрямованих на вдосконалення організації обліку доходів та витрат комунального підприємства, а також підвищення ефективності його діяльності.

У першому розділі роботи **«Теоретичні основи обліку доходів та витрат комунального підприємства»** досліджено економічну сутність доходів і витрат комунального підприємства та їх класифікація, особливості організації обліку та контролю доходів та витрат комунального підприємства, нормативно-правове регулювання діяльності та обліку доходів і витрат комунальних підприємств в Україні.

У другому розділі роботи **«Організація обліку доходів та витрат комунального підприємства «Єдність»** досліджено тенденції та проблеми розвитку підприємств галузі водопостачання в Україні, проаналізовано фінансово-економічні показники діяльності підприємства КП «Єдність», наведено характеристику системи бухгалтерського обліку та контролю підприємства, досліджено організацію обліку доходів та витрат комунальної установи та проведено їх аналіз.

У третьому розділі **«Напрями удосконалення системи бухгалтерського обліку та підвищення ефективності діяльності КП «Єдність»** визначено заходи щодо вдосконалення бухгалтерського обліку та контролю доходів та витрат підприємства, а також шляхи підвищення ефективності діяльності комунального підприємства.

За результатами дослідження визначено ряд напрямів щодо вдосконалення системи бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю; покращення процедур бухгалтерської обробки інформації; удосконалення системи управлінського обліку.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ДОХОДИ, ВИТРАТИ, ВОДОПОСТАЧАННЯ, КОМУНАЛЬНЕ ПІДПРИЄМСТВО, ОБЛІК ВИТРАТ, АНАЛІЗ ВИТРАТ, ОБЛІК ДОХОДІВ, ОБЛІК ВИТРАТ.